

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ

NEVZAT KAYA

SÜLEYMANİYE Külliyesi-
sinin birinci ve ikinci
medreselerinin kitaplık
haline getirilmesiyle
meydana gelen, değerli
yazma ve basma eser koleksiyonla-
rının bulunduğu Süleymaniye Yazma
Eser Kütüphanesi, İstanbul'un çeşitli
semtlerinde mevcut kütüphanelerde-
ki kitapların bir araya toplanmasıyla
oluşturmuştur. Büyük çoğunluğu İstan-
bul'da bulunan, Anadolu'nun çeşitli vi-
layetlerinde kurulan ve hemen hemen

tamamı vakıf olan kütüphaneler, çe-
şitli sebeplerle kendi binalarını ve için-
deki kitapları koruyamaz veya hizmet
veremez hale gelince Evkaf Nezâreti
kıymetli eserleri bir binada toplamaya
karar vermiştir. Bazı kitaplar, 1. Dünya
Savaşı sebebiyle 1914 yılında Sultan-
selim'de Medresetü'l-mütehassisine
nakledilmiştir. Eski sadrazamlardan
Âlî Paşanın Mercan'da yanan konağı-
nın arsası üzerine bir kütüphane yapıl-
ması düşünülmüşse de mali sıkıntılar
buna elvermemiştir.

Nihayet kitapların Süleymaniye
medreselerinde toplanmasına karar
verilmiş, Medresetü'l-mütehassisine
götürülen kitaplar Süleymaniye Camii
içindeki kitaplarla birlikte külliye-
nin ikinci medresesine konulmuştur. Böy-
lece 1918 yılında Süleymaniye Umûmî
Kütüphanesi ortaya çıkmıştır. Kütüp-
haneye Süleymaniye adının verilme-
sinde, içerisinde bulunduğu külliye-
nin yanı sıra camiden gelen ve kütüphane-
nin çekirdeğini oluşturan Süleymaniye
koleksiyonunun da payı vardır.

Z Nevzat Kaya'nın kaleme aldığı *İslâm Ansiklopedisi*'ndeki "Süleymaniye Kütüphanesi" maddesi kısaltılarak iktibas edilmiştir.

Süleymaniye Külliyesinin tesisi sırasında burada kütüphane binası yoktu. Vakfiyede, “Medâris-i mezbûreye kütüb tedârik olundukta hâfız-ı kütüb ve kâtib-i kütüb vüzerâ-i izâm-i zevi’l-ihtirâm ma’rifetiyle ta’yin ve vazifeleri tebyin oluna” denilmektedir (Süleymaniye Vakfiyesi, s. 42). Külliye 1557’de hizmete açıldıktan birkaç yıl sonra saray kütüphanesinden bazı kitapların buraya gönderilme-ye başlandığı, böylece kütüphanenin temellerinin atıldığı belirtilmektedir.

Zamanla caminin içinde biriken kitaplar, I. Mahmud devrinde Sadrazam Köse Mustafa Bâhir Paşa zamanında 1165’te (1751-52) cami içerisinde sağ taraf revak altı demir parmaklıklarla çevrili olarak oluşturulan yere konulmuştu. *Devr-i Hamîdî* fihristleri adıyla bilinen seriden olan *Defter-i Kütübhâne-i Süleymâniyye* adlı eserde (İstanbul 1310) kütüphanenin tesis tarihi 1280 (1863-64) diye kayıtlı ise de aynı fihristin sonunda yer alan, “... hulâsa defterinde muhar- rer olduğu veçhile bin iki yüz seksen tarihinde yazılıp kütüphanede bulunan deftere tatbiken ...” ifadesinden bunun kitapların deftere kayıt tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

Bugünkü Süleymaniye Kütüphanesi 1918’de kurulurken cami içerisindeki kütüphane yanında Medresetü’l-mütehassısine nakledilen Âşir Efendi, Beşir Ağa, Çelebi Abdullah Efendi, Çorlulu Ali Paşa, Damad İbrâhim Paşa, Esad Efendi, Hâfız Ahmed Paşa, Kılıç Ali Paşa, Lâleli, Mesih Paşa, Molla Çelebi kütüphaneleri bir araya getirilmiştir. Kütüphanenin ilk müdürü Kırım muhacirlerinden Mûsâ Akyığıtzâde, ikinci müdür Cevdet Beydir. Vakıflar tarafından yönetilen kütüphaneler, 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Maarif Vekâletine bağlanınca cami, tekke ve medreselerde bulunan kitaplıklardan bazıları Süleymaniye Umumi Kütüphanesine, diğerleri kendi bölgelerine yakın Eyüp’te Hüsrev Paşa, Çarşamba’da Murad Molla, Lâleli’de Ragıp Paşa, Üsküdar’da Hacı Selim Ağa kütüphanelerine nakledilmiştir. Küçük ölçülerde yapılmış, bazılarının memur odaları dahi olmayan bu kuruluşlar yeni gelen kitaplar sebebiyle işlev göremez, kitapların bakımını yapamaz hale gelince bunlar da Süleymaniye Külliyesi ikinci medresesine getirilmiştir.

Birinci medrese önce, Hamdullah Subhi’nin (Tanrıöver) maarif vekilliği zamanında Halil Ethem Beyin başkanlığında kurulan heyet tarafından Ankara Etnografya Müzesi için biriktirilip

hazırlanan müzelik eşyaya ayrılmışken müze binasının yapımı tamamlanıp koleksiyon 1927’de Ankara’ya gönderilince burası Süleymaniye Kütüphanesi Müdürlüğü idaresine verilmiştir. Birinci medresenin güneye doğru uzantısında yer alan sıbyan mektebi de 1957’de çocuk kütüphanesi olarak hizmete açılmış, ancak çevrenin iş yerlerine dönüşmesi üzerine 1980’de kapatılmıştır. Kütüphane oluştuktan sonra meslek içi eğitim kurslarının ilki 15 Eylül 1341 (15 Eylül 1925) tarihinde açılmış, kursta İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi müdürü Ethem Fehmi (Karatay) ve müfettiş Ahmed Tevfik Bey ders vermiştir.

Zamanımızda Süleymaniye Kütüphanesi, Türk-İslam kültürünün ana kaynaklarından olan yazma ve eski harfli basma eserleri bünyesinde barındıran, yerli ve yabancı araştırmacılara uluslararası düzeyde hizmet veren bir kuruluş durumundadır. İçerisinde hayırsever kişilerin ve Fatih, Hamidiye, Sultan Ahmed, I. Mahmud tarafından kurulan Ayasofya ve Lâleli gibi padişah kütüphanelerinin de bulunduğu 152 koleksiyon mevcuttur. Kütüphanede cilt, tezhip, minyatür, hat ve ebru gibi geleneksel sanatların en güzel örneklerini görmek mümkündür. Bu eserler içerisinde tarihi çok eski, müellif hattı, dünyada tek nüsha veya sultanlara ithaf edilmiş çok değerli yazmalar bulunmaktadır. Süleymaniye Kütüphanesinin farklı koleksiyonlarda 73.486 yazma ve 49.494 matbu olmak üzere toplam 122.980 adet eser bulunmaktadır. Ayrıca alfabe değişiminden sonra basılan kitaplar, yabancı dillerde kitaplar, levha, defter, dosya ve fotokopi bölümleri de mevcuttur.